

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponentský*

Autor/ka práce: Martina Koutná

Název práce: Sexuální výchova na základních školách v ČR

Vedoucí práce: doc. Jaroslav Kalous, Ph.D.

Oponent/tka: Mgr. Zdeněk Sloboda

Navržené hodnocení: *Doporučuji k obhajobě a podle kvality obhajoby navrhuji mezi 2 a 3.*

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

Cíl

Cíl je vymezen především na straně 4, kde autorka uvádí, že se bude zabývat podobou sexuální výchovy v ČR v kontextu různých pojetí/diskurzů sexualit. Obdobně bude kontextualizovat i současnou národní koncepci sexuální výchovy a specificky hodnotové rámce, které se v diskursu objevují. Vzhledem k tomu, co popíšete níže, se domnívám, že se jí to ne zcela povedlo.

Struktura práce a provedená analýza

- U struktury práce jsem trochu na vážkách. Na jedné straně je v zásadě logická. Na druhou stranu právě v kontextu tohoto tématu a jeho zásadního problému - dominance psychologicko-sexuologického diskurzu - se domnívám, že by bylo vhodnější, z perspektivy sociálně-vědní, pracovat s celým obsahem výrazně kritičtěji a i samotné kapitoly 2.2 a 2.3, které jsou zařazeny do teoretických východisek, pojímat analyticky (tedy jim předřadit metodologickou kapitolu). A to už jenom pro to, že zdroje, které jsou použity v těchto dvou kapitolách, se objevují i v kapitolech, které by měly být analytické (od 4. kapitoly dále).

- Do úvodu bych také předřadil historickou část (4.1).

- Práci by také zpřehlednilo, kdyby veškerá autorčina analytická práce sledovala jednu typologii sexuální výchovy, resp. sexuality (ideálně jak je představena v kap. 4.4, nebo od Bianchiho/Supekové na str. 9/10) a skrze ni se zabývala jednotlivými jejími konstitutivními prvky, aktéry a politickou realizací. Přecejzen jde autorce o analýzu diskursivního rámce této oblasti, jak napovídá cíl práce.

- Toto rozdělení by jí umožnilo další zásadní věc, a to kritickou reflexi dostupné literatury k tomuto tématu, která je zhusta sexuologická (Uzel, Pondělíčková-Mašlová, Brzek, ...) nebo psychologická (Janiš) a zaujímá zpravidla dosti jasnou perspektivu a preferuje určitá témata v rámci sexuální výchovy (reprodukce, předčasné sexuální aktivity, sexuálně přenosné nemoci včetně HIV/AIDS prevence).

- Perspektivu, kterou otevírají Giddens a Fafejta, autorka vůbec nesledovala. Jde totiž o diskurz, který z veškerých dosavadních typologií (protože je tvoří sexuologové, psychologové, příp. pedagogové) vypadává, a který by se dal označit jako genderový či sociálně-konstruktivistický. Ač autorka v tezi odkazuje na text Lucie Jarkovské a Ireny Smetáčkové, ve vlastním textu bakalářské práce se neobjevuje, i přesto, že ho má autorka v seznamu literatury. Právě přístup genderové rovnosti a kritika konstruovanosti mužské i ženské sexuality (a jejich negativ jako diskriminace žen na základě reprodukčních schopností, nebo tlak na maskulinitu vedoucí k sexuálnímu násilí a zneužívání páchaného muži), včetně tematizace tzv. sexuálních menšin jako nestigmatizovaných běžných variant lidských identit se stal terčem kritiky v práci zmiňovaného Výboru na ochranu rodičovských práv, který vrátil do prostoru diskuse o sexuální výchově opanovaného sexuologickým diskursem diskurs křesťanský. Což autorka sice v práci nastiňuje v souvislosti se stažením učebnice (str. 46-47), ale nedostatečně rozebírá a navíc nereflektuje také to, že tehdejší ministr MŠMT Dobeš na základě tlaku nepočtené, ale na politický establishment (místopředsedkyně VORP je manželka poradce premiéra) dobře provázané konzervativní skupiny zadal jednomu ze

svých útvarů revizi (= „seškrtní“) sexuální výchovy z Rámcových vzdělávacích programů (která naštěstí dosud nebyla uskutečněna).

- Analýza tak je spíše popisem a kompilací dostupných textů, zasloužila by si více kritické reflexe zdrojů a argumentů a pevnější vedení z jasně vydefinované perspektivy (ona typologie diskurzů). I když, na druhou stranu musím říci, že toto vyžaduje jistou zralost kritického postoje a obzvláště v kontextu sexuality, jíž dominuje sexuologický diskurs, je to velice náročné a asi nad možnosti studentky bakalářského studia.

- K nejasnosti perspektivy, resp. slabému vedení sociálně kritické a analytické perspektivy také odkazuje úvodní kapitola, kde autorka vydefinován pojmy a dává vedle sebe pohlavní role a genderové role, což je v principu to samé, jen to první pochází ze sexuologického diskurzu. V sociálně-vědním textu v současné době je problematické používat termíny „pohlavní identita“ nebo „pohlavnost“.

Literatura a jazyk

Jak už jsem naznačil, vidím zde dva problémy:

- autorka se opírá o sice široké množství literatury nicméně z oblasti sexuologie příp. psychologie, jejichž úhel pohledu nedostatečně reflektuje,
- čímž v práci chybí sociologický a sociálně-konstruktivistický pohled, který právě představují Jarkovská (napsala více textů na toto téma, mj. ve stažené příručce Sexuální výchova - vybraná témata; také se kriticky podílela na veřejné diskusi ohledně aktivit VORP a ministra Dobeše) a Smetáčková (mj. příručky Gender a škola, nebo Homofobie v žákovských kolektivech, ale také Na cestě k vlastní rodině - kapitoly z rodinné výchovy, kde je kapitola Partnerství a sexualita). V tomto kontextu, sáhla-li autorka po Giddensovi, by bylo vhodné pracovat i s Foucaultovskou perspektivou kritiky oné „scientia sexualis“ tedy vědě o sexualitě, kterou si naše společnost vytvořila, a která se ztělesňuje právě v sexuologii jako opresivním a normativním aparátu vyhrazujícím si veškeré vědění a kontrolu nad touto oblastí (kterou dříve opanovával diskurs náboženský).
- Citace jsou v práci používány v souladu s požadavky odborného textu, práce také nevykazuje zásadní jazyková či stylistická pochybení.
- Některé tituly jsou z počátku 90. let či starší. S takovými je třeba pracovat velice obezřetně.

Otázky k obhajobě

- Souhlasila by autorka s mým zařazením (vedle náboženského a vědecko-sexuologického) diskurzu genderového nebo sociálně-konstruktivistického? Kam by autorka zařadila texty Lucie Jarkovské („Ideologie přirozenosti ve vzdělávání jako překážka sociálních nerovností“, „Genderové aspekty sexuální výchovy“ a především „Lidská sexualita - nebezpečná ideologie? Analýza argumentů odpůrců sexuální výchovy v českých školách“ <http://www.planovanirodiny.cz/storage/sbornik10.pdf>) a jak by je v kontextu své práce analyzovala?
- Jak by studentka analyzovala v kontextu analýzy diskurzu o sexuální výchově v ČR a v kontextu analýzy sociálních a veřejných politik vystoupení VOPR na konci roku 2011? (Konkrétně necht' shlédne vystoupení paní Jochové v pořadu ČT Hyde Park <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10252839638-hyde-park-ct24/211411058081003-hyde-park/>)

Celkové hodnocení práce:

Práce pracuje s velkým množstvím literatury, kterou cituje správně a používá v dostatečném množství, nad ráme běžné bakalářské práce. Práci vytýkám jistou strukturní nepřehlednost, která by si zasloužila pevné vedení např. určitou typologií diskurzů, kterou by poté použila jako jistý analytický klíč pro českou situaci. Práci také dominují málo (sociologicky) kriticky reflektované sexuologické a psychologické texty. Uvědomuji si ale, že takto citlivá analýza, strukturace textu a kritická reflexe je v kontextu tohoto tématu dosti náročným požadavkem.

Datum: 11. 6. 2011

Podpis: